

անգամ, իր մանկավարժ — ուսուցիչներով կազմակերպում է համերգներ՝ զուտ աշակերտութեան համար:

6. Ուսուցչական կազմը. — Կոնսերվատորիայի ուսուցչական կազմը, որ բաղկացած է 22 հոգուց, ներկայացնում է հետևեալ պատկերը. Աննա Միսացա-կանեան, Էւգենէ Խանկալամեան, Մարիամ Բարաջանեան, Յովսէփ Մազաթեան (դաշնակահարներ), Յովհաննէս Յովհաննիսեան, Դաւիթ Սողոմոնեան, Անդրէ Կոտ-լիսարեան (շուքակահարներ), Արտեմ Ալվազեան (վիոլոնչելի ուսուցիչ), Ըշպելլինկ (գերմանացի, փողային գործիչների մանկավարժ), Արուս Բարաթեան և Միքայէլ Մելիքսէթեան (ձայն մշակելու), Շողակաթ Կոթլերեան (օժանդակ դաշնամուրի երգիչների մանկավարժ), Ովսաննա Տէր-Գրիգորեան (ներդաշնակութեան և ունկն-դրութեան ուսուցչուհի), Սպիրիդոն Մելիքեան (լսողութեան մշակման՝ սովֆեչիօ ուսուցիչ), Ռոմանոս Մելիքեան (երաժշտութեան թէօրիայի), Միքայէլ Միրզոյեան (խմբերգի), Արշակ Աղամեան (երաժշտութեան փիլիսոփայութեան և սիմֆոնիկ օրկէստրի ուսուցիչ):

Այժմ խտացնենք մեր մտքերը: Քսաներորդ դարի խորհրդային Հայաստանի աշխատակութեան կուլտուրական մեծ և առաջնակարգ նւաճումներից մէկն է հանդիսանում Երևանի Պետական Կոնսերվատորիան, որը դարձել է արդէն երաժշ-տական մի խոշոր և կարևոր կենտրոն:

Գեղարեստի այդ տաճարն իր այժմեան ծրագրով համապատասխանում է ոչ միայն ժամանակի ոգուն և պահանջներին, այլ և հանդիսանալով յեղափոխական մասսայի նւաճումներից մէկը. կուլտուրական ասպարիզում ձգտում է այդ մաս-սային իրար հետ շաղկապող օղակներից մէկը լինել: Հէնց այդ նպատակով էլ կազմակերպում է որոշ սրտեմատիզացիայի ենթարկւած ծրագրով երաժշտական համերգներ: Այդպիսով ժողովրդի լայն խաւերն աւելի մօտիկ է կանգնեցնում ու ծանոթացնում հայ և համաշխարհային երաժշտական արեստի մաքուր և ազնւացրած նմուշների հետ: Այդոքն էլ կայանում է Կոնսերվատորիայի իրիօրօգրական հիմունքը:

Ճիշդ է, որ երաժշտական — գեղարեստական ընազաւառում Կոնսերվատորիան զեռ շատ նւաճումներ ունի անելիք, բայց այն ինչ նա արել է, ինչ նա ստեղծել է և կառուցել իր չորս ամեայ երաժշտական անդուլ աշխատանքի պատմաշրջա-նում, արժանի է ամենայն ուշադրութեան և անկեղծ գնահատութեան:

ԱՐԱՐ ԵՐԵՄԵԱՆ

17 Մարտ 1925, Երևան.

ՄԵԾԻՆ ՄԻԺԱՐԱՅ ՏԱՐԵԴԱՐՁ

Ս. ՂԱԶԱՐՈՒ ՄԷԶ

◁ ○ ▷

Հիմնադրիս մահուան 176րդ տարեգարձը մեծ շուքով տեղի ունեցաւ կղզեկիս մէջ Ապրիլ 26ին:

Աշխարհամատրան կիրակիի Հանդիսաւոր պա-տարագէն վերջ՝ հրաւիրեալք հաւաքուեցան Մե-նաստանիս չքնաղ Մատենադարանը, չոն՝ ձեռա-գրատան խորը գտնուող Լուսանորոգն Մխի-թարայ կիսանդրին կը բարձրանար հիանալի

զունագեղ ծաղկներու բլուրի մը մէջէն. կարծես արեւ մ'էր կ'իւլէր բազմերգիան արշալոյսի մը ծոցէն: Բայց այդ գեղատեսիլ ծաղկները կը թուէին ունենալ իրենց մէջ քաղցր խորհուրդներ մը, վսեմ իմաստներ մը. անոնք բազմաթիւ թաղարներու մէջ իրենց բովանդակ գեղովն ու թարմութեամբ կը ներկայանային. անոնք Մխի-թարայ բոլորտիքը կը շարունակէին միւս կող-մանէ աճումը իրենց խորհրդագեղ կեանքին, որուն տպաւորութիւնը կրկնել կու տայ մեզ օրուան ճառախօս Հ. Սրապիոն Ռուչոնեանի սա բա-ռերը, թէ «Ամանահայտ Մխիթար յորդիս իւր.

անմահացում և որդիք՝ Մխիթարաւ հարք իւրեանց»։

Յետ լսելու ներբողին բնաբանը, « ()րինակ մի ետու ձեզ, որպէս նա արարի և գոռ տանի չիք », ճառախօսը վերածնց Մխիթարայ հոգւոյն ու մոգին ճառագայթները, և հուսկ յարմար վերջաբան գրաւ այն կէտը՝ որով մեր իր. Հայրը պատասխանէր էր իր կատուցած վանքին մէջ իր արձանը գետնէն առաջարկողներուն, թէ « յիմ արձան յիշատակի և պատկեր՝ պար որդւոցս » է։

Սոյն գրաբար ճառին վերջ խորհրդաւոր էր առ Տիրամարդ ուղղուած « Երանունիս Մարիամ կոյս զդուստանի » երգը, զոր առանձին նուագեց Նոր. ընծայարանին մանկին մը՝ փոխ առ փոխ իր երկու եղբայրիկներուն հետ. բացառիկ էր տը. պատրուիւնը, որովհետեւ անոր բառերուն ու երգին հեղինակն էր նոյն ինքն Մխիթար Աբբա. հայր. իսկ Վարժարանէն՝ մեր նորընծայացուց զպաշտակի ընկերակցութեամբ նուագեցին ուրիշ գողտրիկ երգ մը, որ այդ առթիւ պատրաստուած էր։ Հ. Ե. Փէշկեան կարդաց գրաբար ընտիր քերթուած մը, ցուցադրելով Մխիթարայ մա. սոցած կենսաափիւռ գործերը ի կապտ Հայու. թեան։ Մէյ մէկ իմաստաւոր արձակ գրու. թիւներն արտասանեցին երկու պատանիներ վարժարանէն ու նորընծայարանէն. առաջինը՝ կուսամոր « Եղիգի »-էն ներշնչուած եռանդեամբ ցոյց տուաւ Մխիթարայ Ուխտին հաստատու. թեան մէջ բառիս ստեղծագործ գործութիւնը, ինչ. պէս էր երբեմն միեւնոյնը աշխարհիս արարչա. գործութեան պահուն։ Իսկ անդին՝ նորընծայա. բանի մանուկը կըզգնէր մէն մի հրապոյրներէն զգլխաւ՝ բացատրել կ'ուզէր իր պահանջումը Մխիթարայ հոգւոյ զրախտին վրայ, ու ճանչ. նալով որ անկից քաղուած են նաեւ իրենց սըր. տերու ծագիկները՝ յայտնեց իր եղբայրիկներուն կողմանէ հայրասէր իղձեր։

Մեծ գնահատութեամբ պէտք է յիշենք նաեւ Մ^Ժ. Ponzilacqua-ի փորձ զեկամարութեամբ նուագող Մ. — Ռափայելեան Համալսարանական ուսանողները, որոնք կարծես յայտարարեցին, թէ զՄխիթար փառաբողբու գործին մէջ երաթ. տազով որդիներ՝ չեն կրնար զսպել իրենց ներքին յորդ զգացումներն ու սէրը։ Նուագախումբը լսեցող՝ Ponzil-ի շարագրած « Inno a Mechitar »-ը (ճառէն առաջ), ինչպէս նաեւ Barbieri di Siviglia-էն, Մենտրելանի կտորներ, Danza Orientale, Միգարէի սոսանք մը և Ponzil-ի Sulle rive dell'Arax-ը. ուղերձ աւ նուագ ծափահա.

րութեամբ պատկուելով միշտ։ Հրաւիրուած էին Վենետիկ փոքրաթիւ Հայութիւնը ու մեր իտա. լացի բարեկամներէն ոմանք՝ Ներկայ էր յատկա. պէս Փաղաքիս Ֆրանսական Հիւպատոսը, և նախկին Հ. Հանրապետութեան Հռոմայ ներկա. յացուցիչ Պ. Միքայէլ վարանդեան, և Մ. Ռա. փայելեան Վարժարանի աշակերտներն ու նախ. կին սաներ։ Փակումը կատարեց հանդիսին նա. խագահը Վ. Հ. Յովհաննէս Աթոռակալ Վ.ը. կուռ ու ճարտար ականարկով մը Մխիթին վանքի յուսախաբութեանէն թռաւ ի Ս. Ղազար, ուրտեղ Մխիթարայ ունեցած գրական, կրթական և ա. ուսքելական գործունէութիւնը, ինչպէս նաեւ տնտեսական ու վարչական հոգածութիւնները շնչեց, որոնք ըլլած էին զինքը Լուսանորդ, Բարեկարգիչ ու Վերանորոգիչ։ « Յիրաւի մեծ մարդոց յատուկ է ունենալ — ըսաւ — միտք, հոգի և հանճար. ու Մխիթար այդ երեքն ալ ունէր. ան մեծ պիտի ըլլար հաւատարմութեւն՝ որ դարու մէջն ալ որ ապրէր »։ Ըսաւ թէ Միա. բանութիւնը Մխիթարայ կեանքը կ'ապրէ և այ. սոր՝ հալածանքի և բեղձաւորութեան, և հուսկ զեղեցիկ մաղթանքներով վերջացուց։

Յերկի ճաշին եւ չերմ բազակածներ եղան Հ. Գ. Նահապետեանի, Ֆրանսական Հիւպա. տոսի, Պ. Վարանդեանի, Հ. Ս. Տէր-Մովսէ. սեանի, Մ. Ռ. Վ. թ. Ֆրանսերէն ուսուցչի և փառք. Թէսսիէի կողմէ։ Ապա կարդաց Մ. — Ռափայելեանի Բարձրագոյն զատարանի աշա. կերտներէն մին՝ կարպիս Գասպարեանի՝ իր ըն. կերներուն կողմանէ ընտիր ներբող մը, որմէ ահա մէջ կը բերեց հետեւեալ մասերը.

Հոս, այս զմրուխտ կղզեակիմ շուրջ, Ոսմինե. բու այն շարքը՝ որ յալիտեմապէս երկնքի և ծովու կապոյտիմ միջիւ առկախուած, սովոր է հասկնա. լու ալիքմերու խորճողուող լեզուս, ուկմիզի կ'ըլլայ այս առաւօտ միայնակ՝ համերգի մը տար. օրինակ. ալիքմերը յուզուած եմ, զողորջում, և ուրբարօրեմ դէպ ի քալի կը վազվզեմ՝ երազներու մեմ որ հոս հոն կ'ոստոտեմ, կը փշրեմ հոն փրփուրի մը մէջ՝ փափաքմերու մեմ որ չիմ իրականմամբ, և մրմումը մը՝ խառն ալօթքի և

1. Անցեալ տարի, Թէպէս լորրորդ զատարանի աշա. կերտ, սեպտյն զազդ. լեզուի մէջ աննայալող ըլլալու համար Թորէս-Թի զազդ. Հիւպատոս Պր. Տուրի կողմէ առաջաւ G. Lançon-ի պատկերազարդ երկատար Գազդ. Մատենադարութեան պատմութիւնը, զոր հուրիցի ի նշան երկաթեանց և յարգանքի՝ Միքայելեանի գրազարա. նիւ,

յարգամքի և հրճուամքի շնչիմաններով կը փրթի կարծես անոց սրտիմ ամենախոր մասէն. Մըր-մուծը, որ զազմզակներու ոսկի մեղրաշմակոթեանմ հետ, մըմումը՝ որ տատարակներու թնեքում վրայ սլացած՝ կը հասնի միմնն մեզ, կը մտնէ մեր սիրտիսրում մէջ, աղթթի և յարգամքի և պաշտամունքի միմնն հնչիւններով՝ արթնցնելու համար հոմ մրափող յիշատակի մէջ մը, գերբնական էակի մը, որ թէպէտ պարտութեան թէն յարեմակամ լուսապակիմ մէջ, սակայն կ'ապրի այսօր մի մէջ, պիտի ապրի վաղը Մարգկութեան և չայ սերունդներում մէջ՝ իր թողած կենդանի յուշարձաններով:

Կեն Սերաստացւոյմ ծնունդը արշալոյսներու երեսից ռւմի, որում ի տես՝ խաւարիմ ծանրու-թիւնը կը փարատի և լոյսը հազար ու մէկ ծնեքու տակ ծովում վրայ կը լողայ, և ամոր մահը վե-մնեկեանմ վերջալոյսերու հոգեյոյզ գեղեցիկու-թիւնը, որում պակեկերը աչքերու և մտքիմ մէջ կը մնայ ընդմիշտ:

Կանխելով հոս Մ. — Բափայեկեան աշակերտութեան կողմէ յարգանքի և երախտագիտու-թեան զգացումներն առ Մ'ն Սերաստացին՝ կ'անցնի ապա փառաբանելու անոր ծնունդը՝ այսպէս.

Միիթար Սերաստացիմ այն ամօրէն է, որոնք բազմաթիւ դարերու ընթացքիմ հազարագիւտօրէն կրեան կու գան մահկանացուներու մէջ, և ուրոնք ստեղծման գործիմ մէջ Աստուած, կարծես իր ստեղծագործական մէկ կարողութիւնը ցոյց տայու համար, կը ստիպուի զարտաւղութիւն մը գործի՝ օժտելով զանոնք գերմարդկային այմ-պիտի ուժերով՝ որ հրաշքը կատարելու սահմա-նուած են. Կարծես անոնք ծնել առաջ, Աստուա-ծութենէմ ըոցի շերտ մը ժառանգած են՝ իբր մոր Պրոմէթէս մարդկութիւնը լոյսի ճամբան առաջ-մորդելու համար. Դաւարիմ վրայ բացուող Արեւ-մեր են անոնք, անդունդներու տակէ յամկարծակի բարձրացող կըզեանկներ են անոնք, ապապտամ, չամբատում ըլլալու՝ ալիքներու վրայ տատամող չայութեանմ. անապատներու մօտիքնակութիւնը խանգարող ուլասիւններ են անոնք, ուր կը դիմէ ծարաւ կարաւանը յազուրդ ստանալու համար, որում հովանիիմ տակ կը գիւէ խոնջած կարաւանը զոլացում տոտմալու համար:

Դ՞ն էն այն տարիքը, որ ալեկի ուժգնի ցուրտ կը քայտիմ Միիթարի Յկարագրիմ մէջ. — Ազա-լում, քմարի միմն հոգեբզող սիրտ մը, և կրողի՝ երկաթի միմն զօրեղ կամք մը, խոնարհ շուշանի միմն ամբիծ բնաւորութիւն մը և համապարհակ տիեզերական միտք մը, ազգաւէր անծնողիւր-թեան ըոցով վառուած Ոգի մը, և սրբազա-պաշտամունքի պատրաստ էութիւն մը. — Կեր-

դաշմակի համադրումը բոլոր այս տուեալներում կը մերկայացնէ ամհատակամութիւն մը, որ եկած է աշխարհի վրայ մարդասիրական և ազգասի-րական գործունէութիւն մ'ունեմալու:

Ծնած ժողովրդի ծոցէմ, Սերաստիայի բարե-պաշտ քաղցրի մէկ ամիկում, պմպիւի դուրու մը մէջ՝ ուր չայութեանմ Միիթեան և հերոյն-րասպակ կղիւններու մէջ՝ մախարիւմախալ ա-ջակցութեան մը կը սպասէր, Միիթար կու գայ Միիթարութիւն ըլլալու, միշտ և արտասուք սրբելու. Անոր սրտիմ մէջ կ'երկարածուէր չի-կոյեան ճշդեղմեքու սարսուռը, անոր հոգիիմ մէջ կ'արծազանգէր հայ մամուկներու կոծը՝ խաւարիմ մէջէմ, անոր աչքերում առջեւ մարգարտացօղիւր միմն՝ կը փայլիլէմ հայ մայրերու արտասուքը:

. որքան բազմաթիւ են Միիթարի կենսերիմ մէջ այն դէպքերը, որ իբր իուղնդոտ կը կանգնիմ անոր լուսեղն մայրերում առջեւ. դէպքեր, տխուր, ցաւալիւթիմ տխուր դէպքեր, որոնք իր հակառակորդներու յաւիտեանական մա-խտոյթմ մ'ըլլալէ աւելի, Միիթարի ազգասիրու-կան գործիմ արժէքը ամհմծօրէմ բարձրացնելու կը մպաստեն:

Անարկիւլով Կիպրոսի մէջ Միիթարայ տուայ-տանքներն՝ կ'ըսէ,

. Ծագմիմնայի աւազանիմ այդ լոգանքը կարծես անոր բարդական ջաշէլը ամեծնմ. մերեկի ըրաւ այնպէս՝ ինչպէս յալիթանարած վիշապիմ արեւմը Միկֆրիի մը մարմինը՝ ամիւ-ցիւի:

Այո, Միիթար յալիթանակեց, և հաւատիկ այս կըզհակէ՝ չայութեան հպարտութիւնը, պարծանքը, Մտածութեան զաղափարի սրբաձայր մը, իբր իր յալիթութեան պտուղ. հաւատիկ այն Միարա-մութիւնը՝ Միիթարի յաջումը, անոր յոյւը, ան-մոր միակ ուրախութիւնը, որ արժանաւոր պահ-պանիչ Միիթարայ ոգւոյ՝ հայ զաստիարակչա-կանմ, զրական և այլ բազմազան սեներու մէջ հայ հոգեգոնիմ վրայ ծիլեակթիմ փողփողմութիւնով կը շարունակէ Միիթարի գործը. եւ հաւատիկ ծանօթ մեզի մեր անցալը, մեք պատմութիւնը, մեր փառքը, մեր ոսկեղաքը և ուսուի մերկան և ապազան բարեաւելու ջանքը, յառաջդիմութեան ձգտումը, և ահաւախիկ այսօրուան մեր զրակա-մութիւնը, որ Միիթարէմ և յաջորդներէմ ծագում առած՝ այմքան բուրումնաւէտ և անթափած ծա-ղիկներով պմմում են. — և այս ամեծնմ իրքը իրաւամբ Միիթար հպարտօրէն կրնայ գոչել Ուրախութիւն հետ. «Exegi monumentum aere perennius». «Հաւաքեցի յուշարձան տուիլ անուի յուտ քան պղինձ»:

Եւ մենք որ զազափարմեր ունինք, որ ձգտում-մեր ունենք, մենք որ իտէալներ ունինք և կրազ-

մեր ալ ունիմք, ամոնց իրազորեմամ համար կրնամք Միխիթարի կեանքէն, ամոյր գործէն, Միխիթարի ոգիէն, ամոյր դամբանէն սքանալ ամհրաժեշտ կորով մերմտում, ինչպէս ձուկուղիի այլման յաջող կերպով հայացուած տողերը կ'ըսենք.

«Քաջազներու շիրիմներն,

Արի ոգին կը վառեն մեծ գործերու,

Եւ դանդախին սրբանշուրէր և լծնադ

Կ'ընծայեն վայրը որ գերենք կ'ընդունին»:

Եւ արդարեւ Միխիթար եղաւ քաջագն, ապրիցաւ արիաբար իր ամբողջ պայքարի կեանքը, գործեց համեմարօրէն, և զմաց նըրամութեամ ծոցը յաւերժութիւնը վայելելու համար. և մենք կարող ենք իր ամման յիշատակին ուղեղը այն միննոյն իստ.

քիւր՝ որ քաջամայապետը կ'ուղղէր Յուզիթի, երբ սա յաղթանակէ կը վերադառնար.

«Գու ըարմարութիւն Երուսաղեմի, Գու ցնծութիւն Խարայի, դու պարծանք ազգիս մերոյ, զի արարեր զայն ամենայն բարութիւնս ձեռք քոյ՞ք և օրհնեալ եւ դիշիր յԱմենակալն Աստուծոյ մինչև յաւիտեան»:

Կորովալից ծափելով պատկուեցաւ Մուրատ Խափայեանն ազնիւ սաներու այս ճառանդուն արտայայտութիւնը, որ անշուշտ ամենուն վրայ սա տպաւորութիւնը թողուց, թէ Միխիթարասէր այսպիսի Հայկական անտարակոյս բերկրառիթ զաւակներ պիտի բլան մեր Ազգին:

Հ. Ղ. ՏԱՅԵՆ

Մ Ա Յ Ր Դ Ի Ի Ա Ն

ՄԻԽԻԹԱՐԵԱՆՑ ՎԵՆԵՏԿՈՅ. - Ի Ս. ՂԱԶԱՐ

(Շար. տնո բազմ. 1925, էջ 125)

ՃԺԵ.

Բենեդիկտոս ԺԴ. մեծ հանդիսաւորութեամբ կը շնորհէ Պատրիարքական Պալատում մեր Արահամ Պետրոս Ա. Պատրիարքին՝ իր Առաքելական պալատին մէջ՝ Աստուածածնայ Անարատ Յղութեան տօնին:

Մեր նամակագիրը ոչ միայն կու տայ մանրամասն նկարագիրը սոյն հանդիսին, այլ նաև յոյժ կը շահագրգռէ Սրբազան Հօր կողմանէ եղած ընծաներովն ու պատուարեր արտօնութեամբ մը, որոնք ստուգիւ նշաններ են Անոր հայրական բացառիկ սիրոյն, ինչպէս այնքան որոշակի կ'արտայայտուի նամակիս մէջ, մանաւանդ հոն նշանակուած ինչ ինչ աննպաստ պարագաներու միջոց:

Գիշարգրիկ և գիրապատուելի տէրութեան ձերում յոյժ սիրով և յարգութեամբ որդոյն մատուցանեմ՝

. . . Նաեւ հետեւելով առ ի ծանուցանել գերյարգելութեան ձերում գերապայծառ պետրոս պատրիարքին կողմանէ յայտ առնեմ, որ որպէս միուս գրովս ծանուցիի աստուած(ածնայ) մարգար յղացման օրն ընկալաւ փափէն զպատրիարքական փալատն, միայն թէ ոչ ի Սանթա Մարիայ մանօռ, այլ փափի պալատն հանդիսաւորապէս առաջի բազմաց կարտինալաց, ետ որոյ փափն ընծայեց սմայ մին պատուական զուարթ(ի)թ խաչ, մին մատանի և մին պատուական սուղառ, և ընդ իւր տարեալ էր ազալայ պետրոսն որ առաջի անգամ համբուրեց զօտն փափին. յոյժ սիրով ընկալաւ զնոսաւ Եւս յայտ լիցի որ փափն հրամայեալ էր թէ փոփականտա որչափ հայտ կամ արգու լեզուա գրեանք